

Aarhus byråds journalsager (J. Nr. 554-1920)

Originalt emne

Næringsvæsen

Næringsvæsen/Forskellige Næringsdrivende

Sundhedsvæsen

Sundhedsvæsen/Sundhedskommissionen

Sygehuse

Sygehuse/Kommunens Hospitalsvæsen i Almindelighed

Indholdsfortegnelse

- 1) [Byrådsmødet den 25. november 1920](#)
- 2) [Byrådsmødet den 10. februar 1921](#)
- 3) [Byrådsmødet den 3. marts 1921](#)

Uddrag fra byrådsmødet den 25. november 1920 - side 2

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 554-1920)

Skrivelse fra Direktør Madsbjerg angaaende en ny Ordning med Hensyn til Børnemælkforsyningen.

Formanden foreslog at nedsætte et Udvalg til at forhandle herom.

Christensen foreslog at vælge Sygehus- og Fattigudvalget.

Mikael Johansen fandt det nødvendigt nøje at undersøge denne Sag, for det var en meget



stor Overpris, han beregnede sig.

Salling antog, han havde forlangt saa meget, for at der kunde være noget at slaa af paa. Men selvfølgelig var det dyrere at producere Børnemælk end anden Mælk, idet Omkostningerne blev meget større.

Vald. Pedersen mente, at naar Hospitalerne skulde være pligtige til at aftage den Mælk, der ikke blev solgt, skulde der ogsaa kræves Garantier for, at det blev Kommunen alene, der fik Mælken, og at den ikke leveredes til Villakvartererne i Byens Omegn.

Henvistes til Sygehus- og Fattigudvalget.

Uddrag fra byrådsmødet den 10. februar 1921 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 554-1920)

Tilbud fra Direktør O. Madsbjerg om at overtage Byens Forsyning med Børnemælk.

Fra Udvalget for Sygehusene og Fattigvæsenet forelaa følgende Indstilling:

"Angaaende nærværende Sag tillader man sig at indstille, at Byraadet giver sin Tilslutning til medfølgende skitserede Forslag angaaende en Overenskomst mellem Byraadet og Direktør Madsbjerg om Levering af Børnemælk til Aarhus By og de kommunale Hospitaler.

Iøvrigt henstilles, at Sundhedskommissionens, Markudvalgets og Belysningsudvalgets Erklæringer indhentes."

Sundhedskommissionen foreslaar, at Byraadet gaar ind paa den foreslaaede Ordning, dog med forskellige Ændringer og Tilføjelser.

Belysningsudvalget foreslaar, at Prisen for Elektricitet fastsættes til 15 Øre pr. K. W. T. + Elektricitetsværkets Udgift til Brændsel, for Tiden 20 Øre pr. K. W. T.

Formanden henviste til Erklæringen fra Sundhedskommissionen, hvori bl. a. bemærkedes, at Sagen først skulde have været sendt til denne, hvorefter den kunde have æsket Udvalgenes Mening. Taleren fandt det dog rigtigst, at man først saa paa det økonomiske og derefter forespurgte Sundhedskommissionen om det hygiejniske. Sagen kunde saa igen gaa til Udvalgene, som derefter kunde komme med Forslag til en endelig Kontrakt, forudsat at Byraadet tiltraadte Tanken i Forslaget.

Mousten forelagde, paa Udvalgenes Vegne Sagen. Fra Direktør Madsbjerg forelaa Tilbud om, at han paa sin Gaard "Frydenlund" vilde indrette en Stald til 40 Køer og levere Børnemælk til Byens Forsyning. For Øjeblikket fik man den igennem Mejeriet "Vesterbro", men den hidtidige Leverandør havde opsagt Kontrakten med Mejeriet og vilde ikke mere levere Børnemælk. Der kunde derfor være Udsigt til, at Byen ikke mere kunde faa dette, og efter Lægernes Mening var Børnemælk meget nødvendig. Udvalget havde forhandlet med Direktør Madsbjerg, og der var skitseret en Kontrakt, som gik ud paa, at der skulde leveres 750 -800 Pund Mælk daglig til en Overpris af 13 Øre i Butik og 5 Øre leveret i Spande paa Hospitalerne. Som Betingelser for at indrette en saadan Anstalt skulde han leje 20 Td. Land af Byens Jord samt Artillerifælleden og have Elektricitet fra Byen til en af Belysningsudvalget nærmere fastsat Pris.. Dernæst skulde Hospitalerne over tage den Mælk, som han ikke fik solgt; men det var begrænset saaledes, at der ikke skulde overtages mere end det samme Kvantum Sødsmælk, og det maatte højst koste 2500 Kr. aarlig. Til Gengæld fik man saa en 1. Klasses Ansalt derude. Sundhedskommissionen havde i Princippet sluttet sig til Sagen, og Markudvalget vilde antagelig ikke gøre Indvendinger mod Lejen af Jorden. Talerén vilde anbefale Sagen paa den af Borgmesteren foreslåede Maade, saaledes at den efter Behandlingen i Byrådet gik tilbage til Udvalgene for at faa stillet Forslag til Kontrakt.

P. Petersen mente ikke, der fra Markudvalgets Side var noget i Vejen for at leje de 20 Td. Land, mén det kunde ikke godt blive før til Efteraaret, da Jorden var lejet ud for Sommeren og kun kunde faas nu mod store Erstatninger. At lade Lejen rette sig efter Mælkeprisen vilde blive noget indviklet, men man fandt vel ud af det.

Mikael Johansen spurgte Fattigudvalget, om der ikke kunde være Tale om at faa Børnemælk fra Gaarden i Stautrup. Det var jo en god Gaard, og der kunde sikkert købes mere Jord til. Hvis Køerne derude blev undersøgt af Dyr læge og erklæret for sunde, kunde man faa Mælken derudefra uden Pasteurisering, og uden at Mælken mistede noget af Fedtindholdet. Det var en meget stor Overpris, der var Tale om her.

Brammer fremhævede, at det under Krigen havde været meget vanskeligt at faa Børnemælk, og denne var i mange Tilfælde nødvendig til spæde Børn og Børn med Ernæringsvanskeligheder. Der var derfor al mulig Grund for Kommunen til at støtte et Foretagende, der vilde fremskaffe paalidelig Børnemælk og underkaste sig Sundhedskommissionens Forskrifter. Taleren troede ikke, at Gaarden i Stautrup kunde

levére tilstrækkelig Mælk til Byens Forsyning.

Salling antog, det vilde være meget vanskeligt Og bekosteligt at lægge Børnemælkhistorien ud paa Gaarden i Stautrup. Dér skulde saa bygges ny Kostald, købes Maskiner o. s. v., og Mælken skulde gennemgaa forskellige Processer og derfor behandles af mejerikyndige Folk. Transporten var ogsaa mere besværlig fra Stautrup. Kommunen risikerede ikke noget ved at slutte Kontrakt med Direktør Madsbjerg.

Kjeld Sørensen oplyste, at der havde været Tale om at levere Mælken fra Gaarden i Stautrup. Kostalden derude kunde muligvis nok bruges, og Transporten var heller ikke vanskelig. Hvis Direktør Madsbjerg havde fastholdt sit første Tilbud, vilde man maaske have anbefalet et Forsøg i Stautrup; men da det Tilbud, som nu forelaa, var forholdsvis billigt og tegnede til at kunne blive godt, vilde Taleren anbefale at tage derimod.

Vald. Petersen bemærkede, at det ikke var Børnene, som fik det meste af Børnemælken, men de velhavende, der nød den som Frokostmælk. Taleren troede ikke, det lod sig realisere paa Kommunens Gaard, selv om der ikke behøvedes særlig mejerikyndige Folk til at behandle Mælken. Men det var en Misforstaaelse, hvis man troede, at Børnemælken blev særlig fed; Fodringen vilde nok blive saaledes, at Køerne gav saa megen Mælk som muligt uden Hensyn til Fedtindholdet. Endelig var Taleren meget betænkelig ved Anvendelsen af Mælkemaskiner.

Brammer henstillede, om der ikke samtidig kunde gøres noget for at faa leveret bedre Kærnemælk, for den Vare, der var leveret i de senere Aar, var næsten umulig.

Mousten mente, at Spørgsmaalet om Kærnemælk maatte overlades til Sundhedskommissionen. Den her foreslaaede Pris var selvfølgelig høj; men det var Mælkepriserne her i det hele taget, og den foreslaaede Overpris var lavere end i flere andre Byer.

Brøndum forstod ikke, hvorfor denne Sag skulde behandles for lukkede Døre; for det skadede ikke, at andre fik noget at vide herom, saa der muligvis kunde komme nogen Konkurrence frem. Den her foreslaade Pris var saa høj, at Kommunen ikke burde gaa med dertil, og Taleren kunde ikke stemme for Forslaget. Aarhus Kommune burde tage al sin Mælk fra Landet. Taleren havde konfereret med flere Landboere herom og ogsaa faaet Tilbud frem til en meget billigere Pris end den, som nu toges i Byen.

Vald. Pedersen spurgte, om Forslaget betød, at Direktør Madsbjerg fik Monopol paa at

levere Børnemælk til Byen i en vis Aarrække, for det vilde være uheldigt. Taleren gav Dr. Brammer Ret i, at Mælkekontrollen burde gribe ind angaaende Kærnemælken

Formanden vilde anbefale, at der blev en fast Pris for Jorden, ogsaa af Hensyn til de andre Jordlejere. Taleren gjorde Hr. Brøndum opmærksom paa, at han i Forvejen kunde have stillet Forslag om Sagens Behandling for aabne Døre.

Mousten oplyste, at Direktør Madsbjerg ikke fik Monopol paa andet end Leveringen til Hospitalerne. Der blev sagt, at ca. 90 % af Kørerne faldt for Tuberkulinprøven.

Kjeld Sørensen bekræftede dette. Udvalget havde haft Slagtehusinspektøren ude og se paa Kørerne i Stautrup; men han havde anbefalet, hvis man skulde levere Børnemælk, saa at sælge hele Besætningen og købe Køer, der havde bestaaet Tuberkulinprøven. Men dette vilde selvfølgelig blive meget dyrt.

Sagen overgik til 2. Behandling og henvistes til Sygehus- og Fattigudvalget.

Uddrag fra byrådsmødet den 3. marts 1921 - side 5

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 554-1920)

Forslag fra det nedsatte Udvalg til Overenskomst med Direktør Madsbjerg om Byens Forsyning med Børnemælk.

Følgende Forslag forelaa:

"Imellem underskrevne Aarhus Byraad og medunderskrevne Direktør Chr. Madsbjerg, Aarhus, er Dags Dato oprettet følgende Overenskomst angaaende Børnemælksforsyningen til Aarhus Kommune.

1.

Madsbjerg lader paa sin Gaard "Frydenlund" paa Aarhus Mark opføre en ny lys og ventileret Kostald til 40 Køer samt en Aftapningsanstalt med moderne Skylle-, Aftapnings- og Kølemaskiner, saaledes at Anlægget tilfredsstiller alle hygiejniske Krav for Fremstilling af Børnemælk.

Planer og Tegninger hertil indsendes til Byraadets og Aarhus Sundhedskommissions Approbation, og under Forudsætning af Sagens prompte Behandling og med Forbehold af

Strejke, Lockout eller anden force majeure skal hernævnte Stald og Aftapningsanstalt være færdig til Brug senest den 1. November d. A.

2.

Fra det Tidspunkt, da den i § 1 ommeldte Aftapningsanstalt er færdig til Brug, dog tidligst fra 1. Oktober 1921 at regne, leverer Madsbjerg til Konsum i Aarhus 750 a 800 kg Børnemælk daglig, dog naturligvis under Forudsætning af normale Forhold og saaledes bl. a. med Forbehold af Strejke, Lockout eller anden force majeure.

Den Børnemælk, af en samlet daglig Produktion paa indtil 800 kg, som Madsbjerg ikke afsætter paa anden Maade, skal de kommunale Hospitaler aftage.

Detailprisen i Butikker ved Salg paa Flasker fastsættes til 13 Øre pr. Liter og 9 Øre pr. ½ Liter over den i Byen til enhver Tid gældende almindelige Detailpris for Sødmælk.

Paa Hospitalerne leveres dog Børnemælk paa Flasker til en Pris af 10 ½ Øre pr. Liter over den nævnte almindeligt gældende Sødmælkspris.

Den Overskudsbørnemælk, Hospitalerne efter nærværende Paragrafs andet Stykke aftager, leveres i Spande og til en Pris af 5 Øre pr. Liter over den almindelige Sødmælkspris og saaledes, at Hospitalernes samlede Merudgift til denne i Spande leverede Børnemælk ikke maa overstige 2500 Kr. aarlig, og den daglige Levering ikke maa overstige Hospitalernes normale Forbrug af Sødmælk.

Den Børnemælk, der leveres paa Hospitalerne, maa ikke være over 24 Timer gammel.

3.

Børnemælken fremstilles dels af Mælk fra Madsbjergs egen Besætning, dels af Mælk, som han fremskaffer fra nærliggende Gaarde.

Den Mælk, der malkes paa "Frydenlund", afsvales straks efter Malkningen til ca. 3 Gr.

Den yderligere tilkommende Mælk afkøles med Brøndvand paa Malkningsstedet og føres snarest til Frydenlund, hvor Temperaturen bringes ned til ca. 3 Gr. De nugældende Forskrifter fra Aarhus Sundhedskommissions Side opretholdes, ligesom Leverandørerne overhovedet staar under Kontrol fra Sundhedskommissionens Side.

Dyrlægeeftersyn af Besætningerne maa finde Sted een Gang ugentlig og foretages af Dyrlæger, der dertil er godkendte af Aarhus Sundhedskommission.

Ogsaa til de Stalde og andre til Børnemælkforsyningen hørende Lokaliteter, som ikke ligger paa Aarhus Kommunes Grund, har Sundhedskommissionen til enhver Tid ved sine Medlemmer og Befuldmægtigede uhindret Adgang i Inspektionsøjemed.

4.

Byraadet udlejer til Madsbjerg

a. den paa Aarhus Mark beliggende, saakaldte

Artillerifælled, nemlig Matr. Nr. 10 og Matr. Nr. 107 af Købstadens Markjordermed Areal 43 2023/14000 Td. Land,og

b. Agerjordslodderne Nr. 48,49,50,51,60,61 og 62 i Møllevangen af Størrelse tilsammen 22 2120/14000 Td. Land.

Agerjordslodderne kan, hvis Kommunen faar Brug for dem, af Byraadet fordres ombyttet med Arealer af tilsvarende Art, Størrelse og Beliggenhed, dog at saadan Ombytning kun kan ske til en 1. Oktober og saaledes, at Roeafgrøder ikke behøver at fjernes før efter Fuldmodning, og at den af Lejemaalet omfattende Agerjord stedse skal være et sammenhængende Stykke.

Lejemaalet tager sin Begyndelse den 1. Oktober 1921.

Lejen af Artillerifælleden er aftalt til 2000 Kr. aarlig under Forbehold af Ministeriets Approbation, at erlægge paa Kæmnerkontoret halvaarlig forud hver 1. Oktober og 1. April, første Gang ved Lejemaalets Begyndelse. Prisen varierer dog som nedenfor anført.

Lejen af Agerjorden andrager 120 Kr. pr. Td. Land, naar Gennemsnitsdetailprisen for den af Madsbjerg leverede Børnemælk er 65 Øre pr. Liter, og Lejen stiger og falder i Forhold til Stigning og Fald i denne Gennemsnitspris, dog maa Lejen pr. Td. Land Agerjord ingensinde gaa under 67 Kr. 20 Øre. Betaling af denne Leje sker aarligt bagud hver 1. Oktober (første Gang 1. Oktober 1922) for det forløbne Høstaar (1/10 - 30/9) paa Grundlag af Kommunehospitalets og Madsbjergs skriftlige Udregning af Gennemsnitsprisen i det paagældende Høstaar.

De almindelige Bestemmelser om Jordens Drift m. v. fastsættes ved særlige Lejekontrakter, der vedhæftes nærværende Kontrakt. -

5.

Aarhus By leverer Madsbjerg Elektricitet til al elektrisk Belysning og Kraft paa Gaarden Frydenlund, derunder Kostald, Skulle- Aftapnings- og Kølerum, til en Pris af 15 Øre pr. Kwt. + den Brændselspris pr. Kwt., som til enhver Tid kan dokumenteres at medgaa til Elektricitetens Fremstilling. -

6.

Nærværende Overenskomst indgaaes for Tidsrummet til 1. Oktober 1931 (een og Tredive) og kan til dette Tidspunkt eller enhver senere 1. Oktober opsiges med ½ Aars forudgaaende Varsel.

I Tilfælde af Madsbjergs Død eller Bortforpagtning eller Salg af Gaarden " Frydenlund", medens nærværende Overenskomst bestaar, skal i Mangel af anden Aftale med Byraadet Forholdet fortsættes uforandret efter Overenskomstens Bestemmelser mellem Byraadet og henholdsvis Enken, Arvingerne, Forpagteren eller den ny Ejer.

7.

Omkostningerne ved Affattelse og Stempling af nærværende Overenskomst og de i § 4 ommeldte Lejekontrakter, betales af Parterne hver med Halvdelen." -

Mousten forelagde Forslaget. Kontrakten var omtrent den samme, som forelaa sidste Gang; man mente dengang, at det var bedst med en fast Jordleje, men Direktør Madsbjerg vilde ikke fravige sit Standpunkt, at Lejen skulde stige og falde med Mælkeprisen, og Udvalget var saa gaaet med til denne Form. Mælkeprisen var i den sidste Tid falden 7 Øre, og efter dette skulde Jordlejen gaa ned fra 120 Kr. til ca. 106 Kr. Byens Risiko ved Overenskomsten var begrænset til 2500 Kr. Amtslægen havde deltaget i et af Udvalgets Møder, og han var misfornøjet med, at Sundhedskommissionen havde for lidt Indflydelse paa Sagen. Taleren mente dog, at naar Sagen havde været sendt til Kommissionen, og Udvalget i det væsentlige havde tiltraadt dennes Forslag, var der ingen Grund til Utilfredshed. Amtslægen foreslog indtrængende en Ændring til § 3, at Forholdet paa Holmstrupgaard skulde være gældende ogsaa for andre Gaarde, som skulde komme til at levere Børnemælk, og dette havde Udvalget tiltraadt og skulde altsaa indføres i Kontrakten. Med det Par Ændringer anbefalede Udvalget at vedtage den foreliggende Kontrakt, som blot skulde ændres lidt fra Formens Side

P. Petersen bemærkede, at der var noget, som talte for den varierende Jordpris; for de 120 Kr. pr. T. L. maatte siges at være Krigspris, idet man tidligere kun havde faaet godt det

halve i Leje. Men i hvert Fald havde man sikret sig, at Jordlejen aldrig kunde gaa under 67 Kr., og saa var der vel ikke noget at sige dertil.

Kontrakten med de omtalte Ændringer godkendtes.

